Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

14. juni 2017 *

»Præjudiciel forelæggelse — forbrugerbeskyttelse — procedurer for alternativ tvistbilæggelse (ATB) — direktiv 2008/52/EF — direktiv 2013/11/EU — artikel 3, stk. 2 — indsigelse fra forbrugere i forbindelse med en betalingspåkravsprocedure indledt af en kreditinstitution — ret til adgang til retssystemet — national lovgivning, som fastsætter obligatorisk brug af en mæglingsprocedure — pligt til advokatbistand — betingelse for antagelse af søgsmålet til realitetsbehandling«

I sag C-75/16,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona, Italien) ved afgørelse af 28. januar 2016, indgået til Domstolen den 10. februar 2016, i sagen

Livio Menini,

Maria Antonia Rampanelli

mod

Banco Popolare Società Cooperativa,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, R. Silva de Lapuerta (refererende dommer), og dommerne E. Regan, J.-C. Bonichot, C.G. Fernlund og S. Rodin,

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitssekretær: fuldmægtig R. Schiano,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 24. november 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

— den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af D. Del Gaizo, avvocato dello Stato,

— den tyske regering ved M. Hellmann og T. Henze, som befuldmægtigede,

— Europa-Kommissionen ved E. Montaguti, C. Valero og M. Wilderspin, som befuldmægtigede,

* Processprog: italiensk.

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 16. februar 2017,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/11/EU af 21. maj 2013 om alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet og om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF (direktiv om ATB på forbrugerområdet) (EUT 2013, L 165, s. 63) og af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/52/EF af 21. maj 2008 om visse aspekter af mægling på det civil- og handelsretlige område (EUT 2008, L 136, s. 3).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli og på den anden side Banco Popolare Società Cooperativa vedrørende betaling af det skyldige restbeløb i henhold til en anfordringskonto, som Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli er indehavere af hos Banco Popolare, efter åbning af en kredit, som sidstnævnte bevilligede dem.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 2008/52

3 Følgende fremgår af 8. og 13. betragtning til direktiv 2008/52:

»(8) Bestemmelserne i dette direktiv bør kun finde anvendelse på mægling i grænseoverskridende tvister, men der er intet til hinder for, at medlemsstaterne også anvender sådanne bestemmelser i forbindelse med indenlandske mæglingsprocesser.

[…]

(13) Mægling i henhold til dette direktiv bør være en frivillig proces i den forstand, at parterne selv varetager processen, kan tilrettelægge den, som de ønsker det, og afslutte den på et hvilket som helst tidspunkt. […]«

4 Artikel 1 i dette direktiv har følgende ordlyd:

»1. Formålet med dette direktiv er at lette adgangen til alternativ tvistbilæggelse og fremme mindelig løsning af tvister ved at tilskynde til anvendelse af mægling og sikre et afbalanceret forhold mellem mægling og retssag.

2. Dette direktiv finder i grænseoverskridende tvister anvendelse på det civil- og handelsretlige område, dog ikke på rettigheder og forpligtelser, som parterne ikke kan disponere over i henhold til den lov, der skal anvendes. Det omfatter i særdeleshed ikke spørgsmål vedrørende skat, told eller administrative anliggender eller statens ansvar for handlinger og undladelser under udøvelse af statsmagt (acta jure imperii).

[…]«

5 Artikel 2, stk. 1, i nævnte direktiv bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved en grænseoverskridende tvist en tvist, hvor mindst en af parterne har bopæl eller sædvanligt opholdssted i en anden medlemsstat end den anden eller de andre parter på det tidspunkt, hvor:

a) parterne beslutter at anvende mægling, efter at tvisten er opstået

b) mæglingen pålægges af en ret

c) der opstår en forpligtelse til at benytte mægling i henhold til national lovgivning, eller

d) parterne opfordres dertil i henhold til artikel 5.«

6 Artikel 3, litra a), i samme direktiv definerer begrebet »mægling« som en struktureret proces, uanset hvordan den benævnes eller omtales, hvorved to eller flere parter i en tvist selv forsøger på frivillig basis at nå frem til en aftale om bilæggelse af deres tvist med bistand fra en mægler. Processen kan indledes af parterne eller foreslås eller pålægges af en ret eller være foreskrevet i loven i en medlemsstat.

7 Artikel 5, stk. 2, i direktiv 2008/52 bestemmer:

»Dette direktiv berører ikke national lovgivning, der gør mægling obligatorisk eller forbinder den med incitamenter eller sanktioner, det være sig før eller efter at retssagen er indledt, forudsat at denne lovgivning ikke er til hinder for, at parterne kan udøve deres ret til adgang til retssystemet.«

Direktiv 2013/11

8 Følgende fremgår af 16., 19. og 45. betragtning til direktiv 2013/11:

»(16) […] Dette direktiv bør finde anvendelse på klager indgivet af forbrugere mod erhvervsdrivende. Det bør ikke finde anvendelse på klager indgivet af erhvervsdrivende mod forbrugere eller tvister mellem erhvervsdrivende. Det bør dog ikke forhindre medlemsstaterne i at vedtage eller opretholde bestemmelser om procedurer for udenretslig bilæggelse af sådanne tvister.

[…]

(19) En del eksisterende EU-retsakter indeholder allerede bestemmelser om [alternativ tvistbilæggelse (ATB)]. For at sikre retssikkerheden bør det fastsættes, at dette direktiv skal have forrang i tilfælde af en konflikt, undtagen hvor andet udtrykkelig er fastsat. Specielt bør dette direktiv ikke berøre direktiv [2008/52], der allerede fastsætter en ramme for mæglingsordninger på EU-plan for grænseoverskridende tvister, uden at dette dog udelukker, at det kan finde anvendelse på interne mæglingsordninger. Nærværende direktiv skal anvendes horisontalt på alle typer ATB-procedurer, herunder ATB-procedurer, der er omfattet af direktiv [2008/52].

[…]

(45) Adgang til et effektivt retsmiddel og til en retfærdig rettergang er grundlæggende rettigheder, som er sikret ved artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. Derfor bør ATB-procedurer ikke udformes således, at de erstatter domstolsprøvelse, og de bør ikke fratage forbrugere eller erhvervsdrivende deres ret til at anlægge sag ved domstolene. Dette direktiv bør ikke forhindre parterne i at udøve deres ret til adgang til retssystemet. I tilfælde, hvor det ikke har været muligt at bilægge en tvist gennem en given ATB-procedure, hvis

resultat ikke er bindende, bør parterne ikke efterfølgende hindres i at anlægge sag i forbindelse med denne tvist. Medlemsstaterne bør frit kunne vælge den mest velegnede måde at nå dette mål på. De bør have mulighed for bl.a. at fastsætte, at forældelsesfristen ikke udløber under en ATB-procedure.«

9 Artikel 1 i dette direktiv er affattet således:

»Formålet med dette direktiv er at bidrage til det indre markeds korrekte funktion gennem virkeliggørelsen af et højt forbrugerbeskyttelsesniveau ved at sikre, at forbrugerne på frivillig basis kan indgive klager mod erhvervsdrivende til instanser, der tilbyder uafhængige, uvildige, gennemsigtige, effektive, hurtige og retfærdige [ATB-procedurer]. Dette direktiv berører ikke national lovgivning, som gør deltagelse i sådanne procedurer obligatorisk, forudsat at en sådan lovgivning ikke forhindrer parterne i at udøve deres ret til adgang til retssystemet.«

10 Nævnte direktivs artikel 3 bestemmer:

»1. Hvis en bestemmelse i nærværende direktiv er i modstrid med en bestemmelse, der er fastsat i en anden EU-retsakt og vedrører ATB-procedurer indledt af en forbruger mod en erhvervsdrivende, har bestemmelsen i nærværende direktiv forrang, medmindre andet er fastsat i nærværende direktiv.

2. Nærværende direktiv berører ikke direktiv [2008/52].

[…]«

11 Artikel 4 i samme direktiv har følgende ordlyd:

»1. I dette direktiv forstås ved:

a) »forbruger«: enhver fysisk person, der ikke handler som led i sin handel, sin industri, sit håndværk eller sit liberale erhverv

b) »erhvervsdrivende«: enhver fysisk person eller enhver juridisk person, uanset om der er tale om offentligt eller privat ejerskab, der handler som led i sin handel, sin industri, sit håndværk eller sit liberale erhverv, herunder via en anden person, der optræder i vedkommendes navn eller på vedkommendes vegne

c) »købsaftale«: enhver aftale, i henhold til hvilken den erhvervsdrivende overdrager eller påtager sig at overdrage ejerskabet til varer til forbrugeren, og forbrugeren betaler eller påtager sig at betale prisen herfor, herunder enhver aftale, der omfatter både varer og tjenesteydelser

d) »tjenesteydelsesaftale«: enhver aftale, dog ikke en købsaftale, i henhold til hvilken den erhvervsdrivende leverer eller påtager sig at levere en tjenesteydelse til forbrugeren, og forbrugeren betaler eller påtager sig at betale prisen herfor

e) »national tvist«: en aftaleretlig tvist, der opstår i forbindelse med en købs- eller tjenesteydelsesaftale, og hvor forbrugeren på det tidspunkt, hvor han bestiller de pågældende varer eller tjenesteydelser, er bosiddende i samme medlemsstat som den, hvor den erhvervsdrivende er etableret

f) »grænseoverskridende tvist«: en aftaleretlig tvist, der opstår i forbindelse med en købs- eller tjenesteydelsesaftale, og hvor forbrugeren på det tidspunkt, hvor denne bestiller de pågældende varer eller tjenesteydelser, er bosiddende i en anden medlemsstat end den, hvor den erhvervsdrivende er etableret

g) »ATB-procedure«: en procedure som omhandlet i artikel 2, som opfylder kravene i dette direktiv og gennemføres af en ATB-instans

h) »ATB-instans«: enhver instans, uanset hvordan den betegnes, eller hvordan der henvises til den, der er etableret på varigt grundlag og tilbyder tvistbilæggelse gennem en ATB-procedure, og som er opført på en liste i overensstemmelse med artikel 20, stk. 2

i) »kompetent myndighed«: enhver offentlig myndighed, der er udpeget af en medlemsstat med henblik på dette direktiv og er etableret på nationalt, regionalt eller lokalt plan.

2. En erhvervsdrivende er etableret:

— hvis der er tale om en fysisk person, dér, hvor han har sit forretningssted

— hvis der er tale om et selskab eller en anden juridisk person eller en sammenslutning af fysiske eller juridiske personer, dér, hvor det pågældende selskab, den pågældende juridiske person eller sammenslutning af fysiske eller juridiske personer har sit vedtægtsmæssige hjemsted, hovedkontor eller forretningssted, herunder en filial, et agentur eller en anden virksomhed.

3. En ATB-instans er etableret:

— hvis den drives af en fysisk person, dér, hvor den pågældende udfører ATB-virksomhed

— hvis den drives af en juridisk person eller en sammenslutning af fysiske eller juridiske personer, dér, hvor den pågældende juridiske person eller sammenslutning af fysiske eller juridiske personer udfører ATB-virksomhed eller har sit vedtægtsmæssige hjemsted

— hvis den drives af en myndighed eller et andet offentligt organ, på det sted, hvor den pågældende myndighed eller andet offentlige organ har sit hjemsted.«

12 Artikel 8 i direktiv 2013/11 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at ATB-procedurerne er effektive og opfylder følgende krav:

a) ATB-proceduren er til rådighed og lettilgængelig for begge parter både online og offline, uanset hvor parterne befinder sig.

b) Parterne har adgang til proceduren uden at være forpligtet til at bruge en advokat eller en juridisk rådgiver, men proceduren fratager ikke parterne deres ret til uafhængig rådgivning eller til at lade sig repræsentere eller bistå af tredjemand i en hvilken som helst fase af proceduren.

c) ATB-proceduren er gratis eller kun forbundet med et symbolsk gebyr for forbrugerne.

[…]«

13 Artikel 9 i dette direktiv har følgende ordlyd:

»1. I forbindelse med ATB-procedurer sikrer medlemsstaterne:

[…]

b) at parterne underrettes om, at de ikke er forpligtet til at benytte en advokat eller en juridisk rådgiver, men at de kan søge uafhængig rådgivning eller lade sig repræsentere eller bistå af tredjemand i alle faser af proceduren

[…]

2. I forbindelse med ATB-procedurer, der har til formål at bilægge en tvist ved at foreslå en løsning, sikrer medlemsstaterne:

a) at parterne har mulighed for at trække sig ud af proceduren på ethvert trin, hvis de er utilfredse med den måde, proceduren foregår eller udføres på. De skal oplyses om denne ret, inden proceduren påbegyndes. Hvis deltagelse i ATB-procedurer er obligatorisk for den erhvervsdrivende efter de nationale bestemmelser, gælder nærværende litra kun for forbrugeren

[…]

3. Når ATB-procedurerne i overensstemmelse med national ret indebærer, at resultatet bliver bindende for den erhvervsdrivende, når forbrugeren har accepteret den foreslåede løsning, skal artikel 9, stk. 2, forstås således, at nævnte stykke kun finder anvendelse på forbrugeren.«

14 Artikel 12 i det nævnte direktiv bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at parter, der vælger at forsøge at bilægge en tvist gennem ATB-procedurer, hvis resultat ikke er bindende, ikke efterfølgende hindres i at anlægge en sag i forbindelse med denne tvist, fordi en forældelsesfrist er udløbet under ATB-proceduren.

2. Stk. 1 berører ikke bestemmelser om forældelsesfrister i internationale aftaler, som medlemsstaterne er part i.«

Italiensk ret

15 Artikel 4, stk. 3, i decreto legislativo n. 28 Attuazione dell'articolo 60 della legge 18 giugno 2009, n. 69, in materia di mediazione finalizzata alla conciliazione delle controversie civili e commerciali (lovdekret nr. 28 om gennemførelse af artikel 60 i lov nr. 69 af 18.6.2009 om mægling i civile og handelsretlige sager) af 4. marts 2010 (GURI nr. 53 af 5.3.2010, s. 1, herefter »lovdekret nr. 28/2010«), som gennemfører direktiv 2008/52 i italiensk ret, i den affattelse, der finder anvendelse på hovedsagen, bestemmer:

»Advokaten er ved antagelsen forpligtet til at informere borgeren om muligheden for at anvende den mæglingsprocedure, der er reguleret ved dette dekret, og om de skattefordele, der er fastsat i artikel 17 og artikel 20. Advokaten informerer desuden borgeren om de tilfælde, hvor indledning af mæglingsproceduren er en betingelse for, at et søgsmål kan realitetsbehandles. Informationen skal være klart forståelig og skriftlig. I tilfælde af tilsidesættelse af informationspligten kan kontrakten mellem advokaten og dennes klient annulleres. […]«

16 Artikel 5 i lovdekret nr. 28/2010 bestemmer:

»[…]

1a. Den, som vil anlægge et søgsmål vedrørende en tvist på områderne for […] forsikringsaftaler, bankaftaler og finansieringsaftaler, er forpligtet til, med bistand fra en advokat, forinden at indlede den mæglingsprocedure, der er fastsat i dette dekret, eller den forligsprocedure, der er fastsat i lovdekret nr. 179 af 8. oktober 2007, eller den procedure, der er indført i medfør af artikel 128a i den konsoliderede tekst vedrørende bank- og kreditområdet, der er fastsat i lovdekret nr. 385 af 1. september 1993, med senere ændringer, på de områder, som er reguleret heri. Indledningen af mæglingsproceduren er en betingelse for, at søgsmålet kan antages til realitetsbehandling. […]

[…]

2a. Når indledning af en mæglingsprocedure er en betingelse for, at et søgsmål kan antages til realitetsbehandling, anses denne betingelse for opfyldt, [hvis] det første møde med mægleren afsluttes uden en aftale.

[…]

4. Stk. 1a og 2 finder ikke anvendelse på:

a) procedurer om betalingspåkrav, herunder indsigelsesprocedurer, indtil tidspunktet for afgørelsen vedrørende påstande om tildeling og udsættelse af foreløbig fuldbyrdelse

[…]«

17 Dette lovdekrets artikel 8 har følgende ordlyd:

»1. Når en anmodning om mægling fremsættes, udpeger den ansvarlige ved organet en mægler og fastsætter datoen for parternes første møde, senest 30 dage efter fremsættelse af anmodningen. Anmodningen og datoen for det første møde fremsendes til modparten på en måde, som er egnet til at sikre modtagelsen heraf, ligeledes af den anmodende part. Parterne skal ved det første møde og de efterfølgende møder og indtil procedurens afslutning deltage med bistand fra en advokat. […]

[…]

4a. Retten kan ved manglende deltagelse uden gyldig grund i mæglingsproceduren heraf udlede bevismæssige argumenter i forbindelse med den efterfølgende dom i overensstemmelse med artikel 116, stk. 2, i retsplejeloven. Retten pålægger den part, som i de tilfælde, der er fastsat i artikel 5, ikke har deltaget i mæglingsproceduren uden gyldig grund, at betale et beløb til statskassen, der svarer til den skyldige retsafgift.

[…]«

18 Decreto legislativo n. 130 Attuazione della direttiva 2013/11/UE sulla risoluzione alternativa delle controversie dei consumatori, che modifica il regolamento (CE) n. 2006/2004 e la direttiva 2009/22/CE (lovdekret nr. 130 om gennemførelse af direktiv 2013/11/EU om alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet og om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF) af 6. august 2015 (GURI nr. 191 af 19.8.2015, herefter »lovdekret nr. 130/2015«) indførte i decreto legislativo n. 206, recante Codice del consumo (lovdekret nr. 206 om forbrugerloven) af 6. september 2005 (GURI nr. 235 af 8.10.2005, herefter »forbrugerloven«) et afsnit II-a med overskriften »Alternativ tvistbilæggelse«. I denne lovs artikel 141, som ændret ved lovdekret nr. 130/2015, og som findes i dette nye afsnit, bestemmes:

»[…]

4. Bestemmelserne i dette afsnit finder anvendelse på frivillige procedurer på området for alternativ tvistbilæggelse, herunder ved telematik, af nationale og grænseoverskridende tvister mellem forbrugere og erhvervsdrivende, som er bosat og hjemmehørende i Den Europæiske Union, i forbindelse med hvilke ATB-organet foreslår en løsning eller bringer parterne sammen med henblik på at bane vejen for et forlig, og navnlig på mæglingsorganer med henblik på behandling af de sager på forbrugerområdet, der er opført i det specielle afsnit, der er fastsat i artikel 16, stk. 2 og 4, i [lovdekret nr. 28/2010], og på andre ATB-organer, der er indført ved eller opført på de lister, der føres og

kontrolleres af de myndigheder, der er omhandlet i stykke 1, litra i), efter en efterprøvelse af, om betingelserne vedrørende deres organisering og procedurer foreligger og er i overensstemmelse med bestemmelserne i dette afsnit. […]

[…]

6. Dette lovdekret finder ikke anvendelse på de følgende bestemmelser, hvori det fastsættes, at procedurerne for alternativ tvistbilæggelse er obligatoriske:

a) artikel 5, stk. 1a, i [lovdekret nr. 28/2010], som regulerer de tilfælde, hvori mægling i civile og handelsretlige sager er en betingelse for antagelse til realitetsbehandling.

[…]«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

19 Banco Popolare bevilligede Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli åbning af kontokurantkreditter på grundlag af tre på hinanden følgende kontrakter, med henblik på at gøre det muligt for dem at købe aktier, herunder aktier udstedt af Banco Populare selv eller af andre selskaber, som tilhører Banco Populare.

20 Den 15. juni 2015 opnåede Banco Popolare et betalingspåkrav mod Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli på 991 848,21 EUR svarende til det restbeløb, som ifølge banken skyldtes i henhold til en aftale underskrevet den 16. juli 2009 om åbning af en anfordringskonto sikret ved pant i fast ejendom. Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli gjorde indsigelse over for dette betalingspåkrav og anmodede om udsættelse af de foreløbige fuldbyrdelsesforanstaltninger, der var forbundet med dette.

21 Den forelæggende ret, Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona, Italien), har bemærket, at en sådan indsigelsesprocedure i henhold til national ret kun kan antages til realitetsbehandling på betingelse af, at parterne på forhånd har iværksat en mæglingsprocedure i medfør af artikel 5, stk. 1a og 4, i lovdekret nr. 28/2010. Den forelæggende ret har ligeledes konstateret, at den tvist, som den har fået forelagt, henhører under anvendelsesområdet for forbrugerloven, som ændret ved lovdekret nr. 130/2015, som gennemførte direktiv 2013/11 i italiensk ret. Livio Menini og Maria Antonia Rampanelli skal nemlig anses for »forbrugere« som omhandlet i dette direktivs artikel 4, litra a), idet de har indgået kontrakter, der kan kvalificeres som »tjenesteydelsesaftaler« som omhandlet i nævnte direktivs artikel 4, litra d).

22 Ifølge den forelæggende ret fremgår det ikke klart, at den omstændighed, at direktiv 2013/11 udtrykkeligt nævner direktiv 2008/52, indebærer, at det første af disse direktiver har haft til hensigt at forbeholde medlemsstaterne muligheden for at fastsætte obligatorisk brug af en mæglingsprocedure frem for den ATB-procedure, der er fastsat i direktiv 2013/11 på området for tvister, der vedrører forbrugere. Artikel 5, stk. 2, i direktiv 2008/52 har ikke, når den tillader medlemsstaterne at fastsætte mægling som betingelse for søgsmåls antagelse til realitetsbehandling, bindende karakter, idet den overlader dette valg til medlemsstaternes skøn.

23 På denne baggrund er det den forelæggende rets opfattelse, at bestemmelserne i italiensk ret på området for obligatorisk mægling er i strid med direktiv 2013/11. Sidstnævnte indfører nemlig et enkelt system, som udelukkende finder anvendelse på og harmoniserer tvister, der omfatter forbrugere, og som binder medlemsstaterne hvad angår gennemførelsen af det formål, som forfølges med dette direktiv. Sidstnævnte bør således også finde anvendelse på de procedurer, der omhandles i direktiv 2008/52.

24 Den forelæggende ret har ligeledes fremhævet den omstændighed, at artikel 9 i direktiv 2013/11 ikke blot overlader valget mellem at deltage eller ikke deltage i ATB-proceduren til parterne, men også at trække sig ud af proceduren på ethvert trin, således at den obligatoriske brug af mægling, der er fastsat i national ret, sætter forbrugeren i en ringere stilling end den, han ville være i, hvis en sådan brug kun var fakultativ.

25 Endelig er den obligatoriske mæglingsprocedure, der er fastsat i national ret, ifølge den forelæggende ret ikke i overensstemmelse med artikel 9, stk. 2, i direktiv 2013/11, for så vidt som parterne ikke i den nationale procedure kan trække sig ud af proceduren på ethvert trin og uden betingelser, hvis de ikke er tilfredse med ydelserne eller med den måde, hvorpå denne procedure fungerer. De vil kun kunne gøre dette ved at fremkomme med en gyldig grund, idet de ellers vil blive pålagt en økonomisk sanktion, som retten har pligt til at pålægge, uanset om den part, der således har givet afkald på mæglingsproceduren, får medhold ved retssagens afslutning.

26 Under disse omstændigheder har Tribunale Ordinario di Verona (retten i Verona) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 3, stk. 2, i direktiv [2013/11], for så vidt som det heri bestemmes, at direktivet »[ikke berører] direktiv [2008/52]«, fortolkes således, at denne bestemmelse ikke berører de enkelte medlemsstaters mulighed for at gøre mægling obligatorisk udelukkende i de tilfælde, som ikke er omfattet af anvendelsesområdet for direktiv [2013/11], dvs. de i artikel 2, stk. 2, i direktiv [2013/11] omhandlede tilfælde, aftaleretlige tvister, der opstår i forbindelse med andre aftaler end købs- eller tjenesteydelsesaftaler, samt tvister, som ikke vedrører forbrugere?

2) Skal artikel 1 i direktiv [2013/11], for så vidt som denne bestemmelse sikrer forbrugerne mulighed for at indgive klager mod erhvervsdrivende til specifikke instanser for alternativ tvistbilæggelse, fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for en national ordning, hvorefter gennemførelse af mægling i en af de i artikel 2, stk. 1, i direktiv [2013/11] omhandlede tvister er en betingelse for at realitetsbehandle et søgsmål for domstolene anlagt af den part, som anses for forbruger, og under alle omstændigheder for en national ordning, som fastsætter, at den forbruger, som deltager i mæglingen i en af de ovennævnte tvister, skal bruge en advokat og bære de hermed forbundne omkostninger, og ifølge hvilken parten kun har mulighed for at undlade at deltage i mæglingen, såfremt der er [gyldige] grunde herfor?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Om formaliteten vedrørende anmodningen om præjudiciel afgørelse

27 Den italienske og den tyske regering har bestridt, at anmodningen om præjudiciel afgørelse kan antages til realitetsbehandling med den begrundelse, at direktiv 2013/11 ikke finder anvendelse på tvisten i hovedsagen. Den italienske regering har gjort gældende, at denne tvist indgår i forlængelsen af en betalingspåkravsprocedure anlagt af en erhvervsdrivende mod en forbruger, og at den derfor er udelukket fra omvendelsesområdet for direktiv 2013/11. Hvad angår den tyske regering er det denne regerings opfattelse, at den forelæggende ret ikke har præciseret, om den mæglingsprocedure, der er indført ved lovdekret nr. 28/2010, udgør en »ATB-procedure«, der foregår ved en »ATB-instans«, således som disse begreber er defineret i direktiv 2013/11, som er det eneste tilfælde, hvor dette direktiv finder anvendelse.

28 Ifølge Domstolens faste praksis kan sidstnævnte kun afslå at tage stilling til en anmodning fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er hypotetisk, eller når

Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (dom af 14.3.2013, Allianz Hungária Biztosító m.fl., C-32/11, EU:C:2013:160, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).

29 I det foreliggende tilfælde fremgår det imidlertid, at spørgsmålet om, hvorvidt direktiv 2013/11 finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, er uadskilleligt forbundet med den besvarelse, der skal gives af den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse. På denne baggrund har Domstolen kompetence til at besvare anmodningen (jf. analogt dom af 7.3.2017, X og X, C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, præmis 37 og den deri nævnte retspraksis).

Om det første spørgsmål

30 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 2, i direktiv 2013/11, for så vidt som det heri fastsættes, at anvendelsen af dette direktiv »ikke berører« direktiv 2008/52, skal fortolkes således, at den er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter en obligatorisk mæglingsprocedure i de tvister, der er omhandlet i artikel 2, stk. 1, i direktiv 2013/11.

31 Det bemærkes, at det i artikel 1, stk. 1, i direktiv 2008/52 bestemmes, at direktivet har til formål at lette adgangen til alternativ tvistbilæggelse og fremme mindelig løsning af tvister ved at tilskynde til anvendelse af mægling. I nævnte artikels stk. 2 fremhæves, at dette direktiv finder anvendelse på grænseoverskridende tvister på det civil- og handelsretlige område, dvs. en tvist, hvor mindst en af parterne har bopæl eller sædvanligt opholdssted i en anden medlemsstat end den anden eller de andre parter, jf. direktivets artikel 2.

32 I det foreliggende tilfælde er det imidlertid ubestridt, at tvisten i hovedsagen ikke er en sådan grænseoverskridende tvist.

33 Som anført i ottende betragtning til direktiv 2008/52 er der ganske vist intet til hinder for, at medlemsstaterne anvender dette direktiv på indenlandske mæglingsprocesser, hvilket er en mulighed, som – således som det fremgår af anmodningen om præjudiciel afgørelse – den italienske lovgiver har valgt. På samme måde bemærkes i 19. betragtning til direktiv 2013/11, at direktiv 2008/52 fastsætter en ramme for mæglingsordninger på EU-plan for grænseoverskridende tvister, uden at dette dog udelukker, at det kan finde anvendelse på interne mæglingsordninger.

34 Som generaladvokaten har bemærket i punkt 60 i forslaget til afgørelse, kan den italienske lovgivers valg om at udvide anvendelsen af lovdekret nr. 28/2010 til nationale tvister imidlertid ikke bevirke, at anvendelsesområdet for direktiv 2008/52, som fastlagt i direktivets artikel 1, stk. 2, udvides.

35 Det følger heraf, at eftersom direktiv 2008/52 ikke finder anvendelse på en tvist som den i hovedsagen omhandlede, er det i denne sag ikke nødvendigt at træffe afgørelse om spørgsmålet om sammenhængen mellem dette direktiv og direktiv 2013/11. Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt sidstnævnte direktiv er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, er dette spørgsmål netop genstand for den forelæggende rets andet spørgsmål og skal følgelig undersøges i denne forbindelse.

36 I betragtning af det ovenstående er det ikke nødvendigt at besvare det første spørgsmål.

Om det andet spørgsmål

37 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2013/11 skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som for det første fastsætter obligatorisk brug af en mæglingsprocedure i de tvister, der

er omhandlet i dette direktivs artikel 2, stk. 1, som betingelse for, at søgsmål vedrørende disse samme tvister kan antages til realitetsbehandling, for det andet, at forbrugerne i forbindelse med en sådan mægling skal være repræsenteret ved en advokat, og, for det tredje, at forbrugerne kun kan undlade at gøre brug af forudgående mægling, hvis de godtgør, at der foreligger en gyldig grund til støtte for denne afgørelse.

38 Med henblik på at besvare dette spørgsmål må det indledningsvis undersøges, om direktiv 2013/11 kan finde anvendelse på en ordning som den i hovedsagen omhandlede.

39 I denne forbindelse bemærkes, at formålet med direktiv 2013/11 i overensstemmelse med dettes artikel 1 er, at forbrugerne har mulighed for på frivillig basis at indgive klager mod erhvervsdrivende ved hjælp af ATB-procedurer.

40 Direktiv 2013/11 finder ikke anvendelse på alle tvister, der omfatter forbrugere, men kun på de procedurer, der forener følgende kumulative betingelser, dvs. at proceduren for det første skal være indledt af en forbruger mod en erhvervsdrivende vedrørende kontraktlige forpligtelser som følge af købsaftaler eller tjenesteydelsesaftaler, for det andet skal denne procedure i overensstemmelse med artikel 4, stk. 1, litra g), i direktiv 2013/11 opfylde kravene i det nævnte direktiv og bl.a. i denne forbindelse være uafhængig, uvildig, gennemsigtig, effektiv, hurtig og retfærdig, og for det tredje skal den nævnte procedure overlades til en ATB-instans, dvs., jf. samme direktivs artikel 4, stk. 1, litra h), til en instans, uanset hvordan den betegnes, der er etableret på varigt grundlag og tilbyder tvistbilæggelse gennem en ATB-procedure, og som er opført på en liste i overensstemmelse med artikel 20, stk. 2, i direktiv 2013/11, der er meddelt Europa-Kommissionen.

41 Med henblik på at afgøre, om direktiv 2013/11 finder anvendelse på en ATB-procedure som den i hovedsagen omhandlede, må det undersøges, om disse betingelser er opfyldt.

42 Hvad angår den første betingelse skal spørgsmålet om, hvorvidt en ATB-procedure som den i hovedsagen omhandlede skal anses for at være blevet indledt ikke af en erhvervsdrivende, men af en forbruger, afgøres af den nationale retsinstans og i henhold til den nationale ret i hver medlemsstat. Følgelig tilkommer det, hvad angår hovedsagen, den forelæggende ret at efterprøve, om indsigelsen mod et betalingspåkrav samt anmodningen om udsættelse af den foreløbige fuldbyrdelse, der er tilknyttet denne foranstaltning, udgør en klage indgivet af en forbruger, som har en selvstændig karakter i forhold til den betalingspåkravsprocedure, der indledes af en kreditinstitution som den i hovedsagen omhandlede.

43 For så vidt angår den anden og den tredje betingelse præciseres det ikke i anmodningen om præjudiciel afgørelse, om den mæglingsprocedure, der er fastsat i den italienske lovgivning, foregår ved en ATB-instans, jf. direktiv 2013/11. Ligeledes tilkommer det den forelæggende ret at efterprøve, om den instans, der er omhandlet i artikel 141, stk. 4, i forbrugerloven, som ændret ved lovdekret nr. 130/2015, er en ATB-instans, som opfylder de betingelser, der er fastsat i direktiv 2013/11, for så vidt som dette udgør en betingelse for anvendelsen af dette direktiv.

44 Det følger heraf, at direktiv 2013/11, med forbehold for den efterprøvelse, der skal foretages af den forelæggende ret, kan finde anvendelse på en ordning som den i hovedsagen omhandlede.

45 For så vidt angår de tre elementer, der er indeholdt i det af den forelæggende ret stillede spørgsmål, og hvad for det første angår kravet om en mæglingsprocedure som betingelse for at antage et søgsmål vedrørende den tvist, der er genstand for denne procedure, til realitetsbehandling, som fastsat i artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28/2010, er det korrekt, at artikel 1, første punktum, i direktiv 2013/11 fastsætter en mulighed for forbrugerne for »på frivillig basis« at indgive klager mod erhvervsdrivende til ATB-instanser.

46 I denne henseende er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt det ifølge en ordlydsfortolkning af denne artikel 1, første punktum, kun vil være tilladt medlemsstaterne at bevare en sådan forudgående og obligatorisk brug af mægling for de typer tvister, som ikke henhører under dette direktivs anvendelsesområde.

47 Det følger imidlertid af Domstolens faste praksis, at der ved fortolkningen af en EU-retlig bestemmelse ikke blot tages hensyn til dennes ordlyd, men også til den sammenhæng, hvori den indgår, og til de mål, der forfølges med den ordning, som den udgør en del af (dom af 15.10.2014, Hoštická m.fl., C-561/13, EU:C:2014:2287, præmis 29).

48 I denne henseende gælder, at selv om artikel 1, første punktum, i direktiv 2013/11 bruger udtrykket »på frivillig basis«, bemærkes, at den nævnte artikels andet punktum udtrykkeligt fastsætter en mulighed for medlemsstaterne til at gøre deltagelse i ATB-procedurer obligatorisk, forudsat at en sådan lovgivning ikke forhindrer parterne i at udøve deres ret til adgang til retssystemet.

49 Denne fortolkning understøttes af artikel 3, litra a), i direktiv 2008/52, der definerer mægling som en struktureret proces, uanset hvordan den benævnes eller omtales, hvorved to eller flere parter i en tvist selv forsøger på frivillig basis at nå frem til en aftale om bilæggelse af deres tvist. Denne proces kan nemlig indledes af parterne eller foreslås eller pålægges af en retsinstans, men også være foreskrevet i loven i en medlemsstat. Ifølge artikel 5, stk. 2, i direktiv 2008/52 berører dette direktiv ikke national lovgivning, der gør mægling obligatorisk, forudsat at denne lovgivning ikke er til hinder for, at parterne kan udøve deres ret til adgang til retssystemet.

50 Således som det fremgår af 13. betragtning til direktiv 2008/52, består mæglingens frivillige karakter ikke i, at parterne har frihed til at anvende eller ikke anvende denne proces, men i den omstændighed, at »parterne selv varetager processen, kan tilrettelægge den, som de ønsker det, og afslutte den på et hvilket som helst tidspunkt«.

51 Herefter er det vigtigste ikke, om mæglingsordningen har obligatorisk eller fakultativ karakter, men den omstændighed, at parternes ret til adgang til retssystemet bevares. Med henblik herpå bevarer medlemsstaterne, således som generaladvokaten har bemærket i punkt 75 i forslaget til afgørelse, deres fulde lovgivningsmæssige selvstændighed på betingelse af, at direktiv 2013/11's effektive virkning sikres.

52 Følgelig kan den omstændighed, at en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede ikke blot har fastlagt en udenretslig mæglingsprocedure, men endvidere har gjort anvendelsen heraf obligatorisk forud for indbringelsen af sagen for en retsinstans, ikke skade gennemførelsen af formålet med direktiv 2013/11 (jf. analogt dom af 18.3.2010, Alassini m.fl., C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 45).

53 Det står ganske vist fast, at den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning ved at gøre realitetsbehandlingen af sager, der er indbragt for retten, og som vedrører de områder, der er omhandlet i artikel 5, stk. 1a, i lovdekret nr. 28/2010, betinget af iværksættelsen af et obligatorisk mæglingsforsøg, indfører en yderligere etape for at få adgang til retsinstanserne. Denne betingelse kan påvirke princippet om effektiv domstolsbeskyttelse (jf. i denne retning dom af 18.3.2010, Alassini m.fl., C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 62).

54 Det følger ikke desto mindre af Domstolens faste praksis, at de grundlæggende rettigheder ikke skal betragtes som absolutte rettigheder, men kan underlægges begrænsninger, forudsat at disse faktisk er nødvendige for at tilgodese de almene hensyn, som den omhandlede foranstaltning forfølger, og forudsat at begrænsningerne ikke, når henses til deres formål, indebærer et uforholdsmæssigt og uantageligt indgreb over for det centrale indhold af de beskyttede rettigheder (dom af 18.3.2010, Alassini m.fl., C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis).

55 Som generaladvokaten har bemærket i punkt 81 i forslaget til afgørelse, forholder det sig således, at selv om dom af 18. marts 2010, Alassini m.fl. (C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146), vedrørte en mæglingsprocedure, kan den begrundelse, som Domstolen vedtog i forbindelse med denne dom, overføres til de nationale lovgivninger, som gør brugen af andre udenretslige procedurer obligatoriske, såsom den i hovedsagen omhandlede mæglingsprocedure.

56 Når dette er sagt, kan medlemsstaterne, således som det nærmere bestemt fremgår af 45. betragtning til direktiv 2013/11, frit vælge den mest velegnede måde at nå målet om, at adgangen til retssystemet ikke hindres, idet dels det forhold, at udfaldet af ATB-proceduren ikke er bindende for parterne, dels det forhold, at forældelsesfristerne ikke udløber under en sådan procedure, udgør to måder, som blandt flere andre er velegnede til at nå dette mål.

57 For så vidt angår den bindende karakter af udfaldet af ATB-proceduren kræver artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11 af medlemsstaterne, at de sikrer, at parterne i forbindelse med denne procedure har mulighed for at trække sig ud af denne på ethvert trin, hvis de er utilfredse med den måde, proceduren foregår eller udføres på. I overensstemmelse med artikel 9, stk. 2, litra b), i nævnte direktiv bliver parterne desuden efter afslutningen af ATB-proceduren blot foreslået en løsning, og disse kan frit acceptere, afvise eller følge denne.

58 Selv om artikel 9, stk. 3, i direktiv 2013/11 fastsætter mulighed for, at de nationale lovgivninger kan bestemme, at resultatet af ATB-procedurerne er bindende for de erhvervsdrivende, kræver en sådan mulighed, at forbrugeren på forhånd har accepteret den foreslåede løsning.

59 Hvad angår forældelsesfristerne bestemmes i artikel 12 i direktiv 2013/11, at medlemsstaterne sikrer, at parter, der vælger at forsøge at bilægge en tvist gennem en ATB-procedure, ikke efterfølgende hindres i at anlægge en sag, fordi en forældelsesfrist er udløbet under den nævnte procedure.

60 I øvrigt skal ATB-proceduren i henhold til artikel 8, litra a), i direktiv 2013/11 være til rådighed for begge parter både online og offline, uanset hvor parterne befinder sig.

61 Kravet om en mæglingsprocedure som betingelse for, at et søgsmål kan antages til realitetsbehandling, kan således være forenelig med princippet om effektiv retsbeskyttelse, når denne procedure ikke medfører en bindende beslutning for parterne, ikke medfører en væsentlig forsinkelse for at indbringe sagen for en domstol, suspenderer forældelsen af de pågældende rettigheder og ikke medfører udgifter eller medfører ubetydelige udgifter for parterne, for så vidt som adgang til nævnte mæglingsprocedure imidlertid ikke udelukkende er mulig ad elektronisk vej, og foreløbige forholdsregler er mulige i undtagelsestilfælde, hvor situationens uopsættelighed kræver det (jf. i denne retning dom af 18.3.2010, Alassini m.fl., C-317/08 – C-320/08, EU:C:2010:146, præmis 67).

62 Det tilkommer derfor den forelæggende ret at efterprøve, om den i hovedsagen omhandlede nationale lovgivning, navnlig artikel 5 i lovdekret nr. 28/2010 samt artikel 141 i forbrugerloven, som ændret ved lovdekret nr. 130/2015, ikke forhindrer parterne i at udøve deres ret til adgang til retssystemet, i overensstemmelse med kravet i artikel 1 i direktiv 2013/11, for så vidt som den opfylder de krav, der er anført i den foregående præmis.

63 I dette omfang vil kravet om en mæglingsprocedure som betingelse for, at et søgsmål ved domstolene kan antages til realitetsbehandling, nemlig være foreneligt med artikel 1 i direktiv 2013/11.

64 Hvad for det andet angår forbrugerens pligt til at være repræsenteret ved en advokat med henblik på at indlede en mæglingsprocedure følger besvarelsen af dette spørgsmål af ordlyden af artikel 8, litra b), i direktiv 2013/11. Denne artikel, som vedrører procedurens effektivitet, bestemmer nemlig, at medlemsstaterne sikrer, at parterne har adgang til ATB-proceduren uden at være forpligtet til at bruge en advokat eller en juridisk rådgiver. Desuden fastsætter artikel 9, stk. 1, litra b), at parterne skal underrettes om, at de ikke er forpligtet til at benytte en advokat eller en juridisk rådgiver.

65 Følgelig kan en national lovgivning ikke kræve, at en forbruger, der deltager i en ATB-procedure, har pligt til at være repræsenteret ved en advokat.

66 Hvad for det tredje angår spørgsmålet om, hvorvidt direktiv 2013/11 skal fortolkes således, at det er til hinder for en bestemmelse i national ret, hvorefter forbrugerne kun kan trække sig ud af en mæglingsprocedure i tilfælde af, at de godtgør, at der foreligger en gyldig grund til støtte for denne afgørelse, idet de i modsat fald pålægges sanktioner i forbindelse med den efterfølgende retslige procedure, må det antages, at en sådan begrænsning kan indskrænke parternes ret til adgang til retssystemet i strid med det formål, der forfølges med direktiv 2013/11 som anført i direktivets artikel 1. Den omstændighed, at en forbruger eventuelt trækker sig ud af ATB-proceduren, må nemlig ikke have ugunstige konsekvenser for ham i forbindelse med søgsmålet vedrørende den tvist, der har været, eller som burde have været, genstand for denne procedure.

67 Sidstnævnte betragtning understøttes af ordlyden af artikel 9, stk. 2, litra a), i direktiv 2013/11, som, hvad angår ATB-procedurer, der har til formål at bilægge en tvist ved at foreslå en løsning, pålægger medlemsstaterne at sikre, at parterne har mulighed for at trække sig ud af proceduren på ethvert trin, hvis de er utilfredse med den måde, proceduren foregår eller udføres på.

68 I samme bestemmelse præciseres ligeledes, at forbrugeren, og kun denne, altid skal have denne tilbagetrækningsret, når den nationale lovgivning bestemmer, at deltagelse i ATB-procedurer er obligatorisk for den erhvervsdrivende.

69 Følgelig skal direktiv 2013/11 fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning, der begrænser forbrugernes ret til at trække sig ud af mæglingsproceduren alene til det tilfælde, hvor de godtgør, at der foreligger en gyldig grund til støtte for denne afgørelse.

70 Det bemærkes, at den italienske regering under retsmødet oplyste, at rettens pålæg af en bøde i en efterfølgende retssag kun er fastsat i tilfælde af manglende deltagelse uden gyldig grund i mæglingsproceduren og ikke i tilfælde af tilbagetrækning fra denne. Hvis dette er tilfældet, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve, er direktiv 2013/11 ikke til hinder for en national lovgivning, som kun tillader forbrugeren at afvise at deltage i en forudgående mæglingsprocedure, hvis der foreligger en gyldig grund, for så vidt som den pågældende kan afbryde denne uden restriktioner allerede fra det første møde med mægleren.

71 Henset til ovenstående betragtninger skal det andet spørgsmål besvares således:

— Direktiv 2013/11 skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter brug af en mæglingsprocedure i de tvister, der er omhandlet i dette direktivs artikel 2, stk. 1, som betingelse for, at søgsmål vedrørende disse samme tvister kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som et sådant krav ikke forhindrer parterne i at udøve deres ret til adgang til retssystemet.

— Derimod skal det nævnte direktiv fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter, at forbrugerne i forbindelse med en sådan mægling skal være repræsenteret ved en advokat, og at de kun kan trække sig ud af en mæglingsprocedure, hvis de godtgør, at der foreligger en gyldig grund til støtte for denne afgørelse.

Sagsomkostninger

72 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2013/11/EU af 21. maj 2013 om alternativ tvistbilæggelse i forbindelse med tvister på forbrugerområdet og om ændring af forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF (direktiv om ATB på forbrugerområdet) skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter brug af en mæglingsprocedure i de tvister, der er omhandlet i dette direktivs artikel 2, stk. 1, som betingelse for, at et søgsmål vedrørende disse samme tvister kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som et sådant krav ikke forhindrer parterne i at udøve deres ret til adgang til retssystemet.

Derimod skal det nævnte direktiv fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, som fastsætter, at forbrugerne i forbindelse med en sådan mægling skal være repræsenteret ved en advokat, og at de kun kan trække sig ud af en mæglingsprocedure, hvis de godtgør, at der foreligger en gyldig grund til støtte for denne afgørelse.

Underskrifter